

Kulturhistorisk karaktärisering och bedömning

Frinnaryds kyrka

*Frinnaryds socken i Anebys kommun
Jönköpings län, Linköping stift*

JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM
Byggnadsvårdsrapport 2006:86

Jonas Haas

Kulturhistorisk karaktärisering och bedömning

Frinnaryds kyrka

*Frinnaryds socken i Anebys kommun
Jönköpings län, Linköpings stift*

Rapport, foto och ritningar: Jonas Haas. Grafisk design: Anders Gutehall. Tryckning och distribution: Jonas Haas

Jönköpings läns museum. Box 2133. 550 02 Jönköping Tel: 036-30 18 00. E-post: info@jkpglm.se

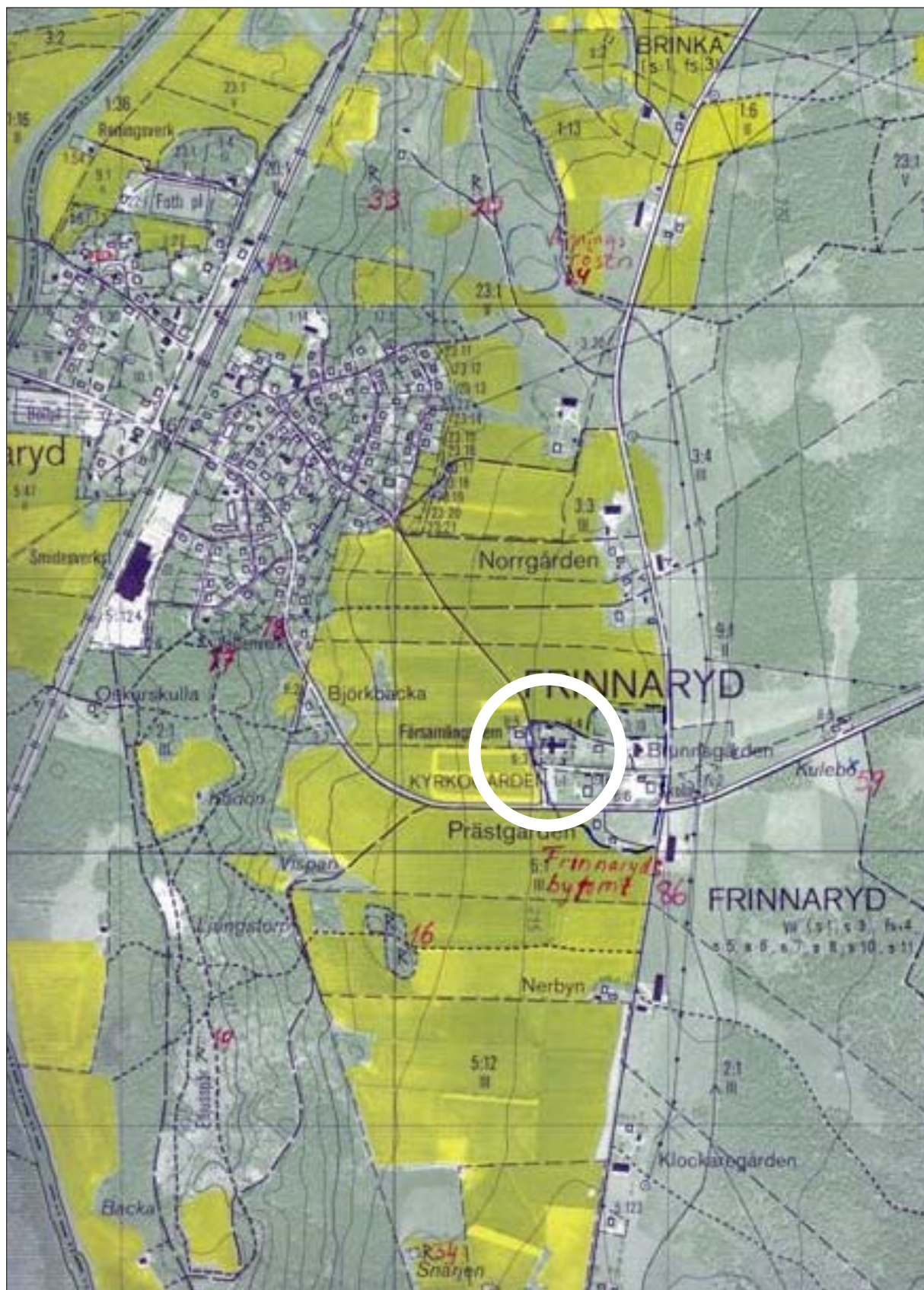
Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd: Ur allmänt kartmaterial från Lantmäteriet. Medgivande 94.0133

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2006

Innehåll

Inledning	5
Bakgrund	5
Syfte	5
Inventeringens uppläggning	5
Sammanfattande beskrivning	6
Beskrivning och historik	7
Socknen	7
Kyrkomiljön	7
Kyrkobyggnadshistorik	7
Kyrkobyggnaden	8
Kulturhistorisk karakterisering och bedömning	10
Sammanfattning	10
Händelsehistorik	11
Källhänvisningar	15
Arkiv	15
Litteratur	15
Tekniska och administrativa uppgifter	15

Utdrag ur ekonomiska kartans blad Frinnaryd 7E 4i, 1900.

Inledning

Bakgrund

På uppdrag av Linköpings stift genomför Jönköpings läns museum en kulturhistorisk inventering av kyrkobyggnader och kyrkomiljöer inom stiftets del av Jönköpings län. Arbetet bekostas av medel från den kyrkoantikvariska ersättningen och påbörjades under år 2004 och det beräknas att avslutas under år 2006. Inventeringen berör de till Svenska kyrkan hörande kyrkobyggnaderna och kyrkogårdarna som omfattas av Kulturminneslagen. Lagen gäller de kyrkobyggnader, kapell och kyrkogårdar som är tillkomna före utgången av år 1939 och ytterligare några som skyddas genom särskilt beslut av Riksantikvarieämbetet. Denna rapport utgör en delrapport i inventeringen vars resultat kommer att sammanställas och analyseras i en stiftsövergripande rapport.

Syfte

De stiftsövergripande inventeringarna syftar till att lyfta fram kyrkans och kyrkogårdarnas kulturhistoriska värden, att få en överblick av stiftets kyrkobestand och kyrkogårdar samt att sammanställa den enskilda kyrkans och kyrkogårdens historia. Inventeringen är avsedd att utgöra ett underlag i församlingens förvaltningsarbete och i de vård- och underhållsplaner som församlingarna arbetar med att ta fram. Inventeringarna ska vidare kunna användas i handläggningen av kyrkoantikvariska ärenden och för att bedöma var det är särskilt viktigt att stödja insatser med kyrkoantikvarisk ersättning.

Inventeringens uppläggning

Rapporten omfattar en historik över kyrkobyggnaden, beskrivning av exteriör och interiör, fotografier och en kulturhistorisk bedömning. Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gåtts igenom har främst varit Länsstyrelsen i Jönköpings läns arkiv, Antikvarisk-topografiska arkivet i Stockholm (kopior hos länsstyrelsen) samt Jönköpings läns museums arkiv. Utöver arkiv har uppgifter hämtats från aktuell litteratur däribland hembygds litteratur. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som inte en komplett beskrivning av händelser i kyrkans byggnadshistoria. Arbetet inkluderar en omfattande fotodokumentation varav endast ett litet antal bilder använts i rapporten. Linköpings stift, inklusive respektive församling, samt läns museet har rätt att fritt bruka fotografierna. För varje kyrka och kyrkogård skrivs vardera en delrapport med en kortfattad beskrivning av kyrkomiljön och en mer omfattande över kyrkan. För varje kyrka och kyrkogård görs en sammanfattande kulturhistorisk bedömning där de kulturhistoriska värdena lyfts fram. Förutom delrapporten görs delar av inventeringsmaterialet tillgängligt via Kulturmiljövårdens bebyggelseregister, ett informations-system som förvaltas av Riksantikvarieämbetet (www.raa.se).

Den kulturhistoriska bedömningen görs i samarbete med representanter från Linköpings stift, Länsstyrelsen i Jönköping, Östergötland och Kalmar samt läns museerna i Kalmar och Linköping. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan hela tiden föremål för omvärderingar. Vid bedömningen tas hänsyn till varje enskild kyrkas och kyrkogårds egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkor i stiftet och övriga landet. Den kulturhistoriska bedömningen nämner i de flesta fall inte enskilda byggnadsdetaljer utan beskriver värden och karaktärsdrag i stort. Inför varje planerad förändring eller större underhållsåtgärd skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Utifrån den kulturhistoriska värderingen och karakteriseringen tas beslut om vilka åtgärder som är berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

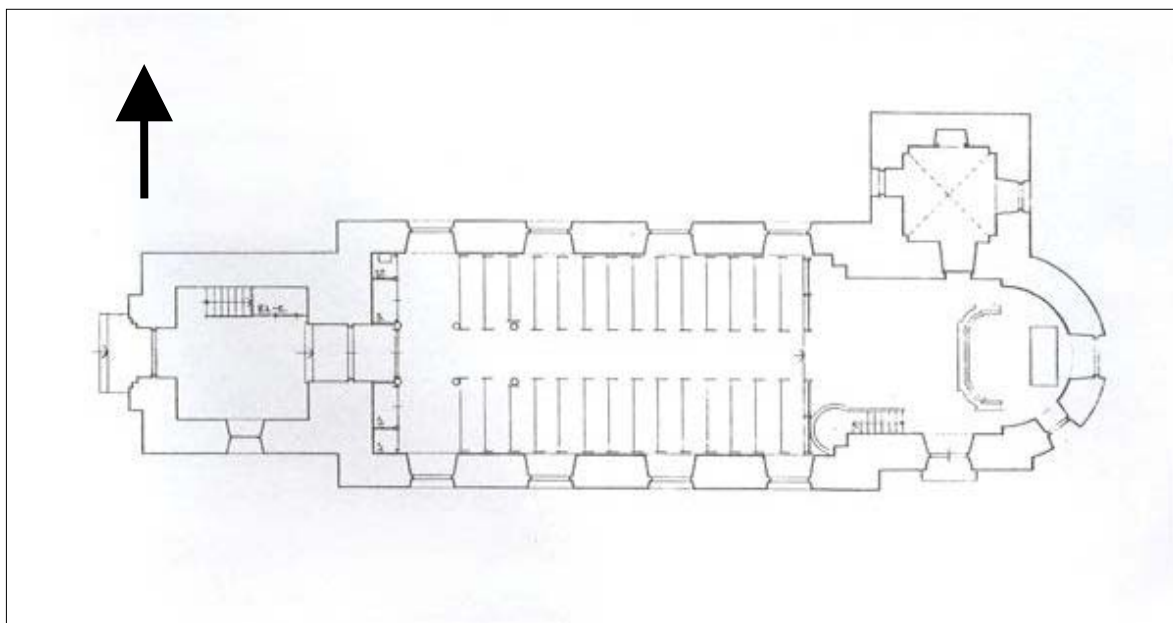
Fältarbete och rapporter har utförts av antikvarie Jonas Haas vid Jönköpings läns museum. Rapporterna finns tillgängliga på Linköpings stift, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Jönköpings läns museum samt på respektive kyrklig samfällighet.

Sammanfattande beskrivning

Fastighetsbeteckning: Aneby Frinnaryd 24:1

Aneby kommun, Frinnaryds församling, Frinnaryd socken, Aneby kyrkliga samfällighet, Vedbo och Ydre kontrakt, Linköpings stift, Jönköpings län.

Frinnaryds kyrka uppfördes under 1200-talets första hälft. Kyrkan är en enskeppig salkyrka med kor och halvrund absid i öster som är ursprungliga. Norr om koret ligger sakristian från 1300-talet. Kyrkan har ett västtorn från 1888 ritat av Hugo Hammarsköld, i vars bottenvåning vapenhus och huvudingång ligger. Kyrkans fasader är spritputsade med slätputsade hörnlisener, fönsteromfattningar och listverk, taket är ett brant sadeltak som är lagt med tegelpannor. Långhusets invändiga tak är valvslaget och putsat medan koret har ett vitmålat brådtak. I södra långhusväggen finns utsparade markeringar från ursprungliga fönster- och dörröppningar i putsen. Interiören präglas i övrigt av renoveringen från 1969, ledd av arkitekt Erik Lundberg som bland annat innebar ny bänkinredning, nytt altare, golvvärme och omputsning av väggar och tak. Av den äldre inredning märks framförallt det medeltida triumfkrucifixet, predikstolen från 1700-talet och det bemålade korfönstret från 1920-talet. Orgeln från 1858 har en välbevarad orgelfasad med nytt orgelverk från 1969 och sekundär bemålning från samma tid.

Plan över Frinnaryds kyrka upprättad av Erik Lundberg inför restaureringen 1968. Ritning från ATA.

Beskrivning och historik

Socknen

Frinnaryds socken ligger i Jönköpings läns nordöstra del. Socknen sträcker sig från nordändan av sjön Ralången och Svartån österut mot landskapsgränsen mot Östergötland. I norr gränsar socken till Linderås och Säbys socken och i söder till Marbäcks socken. Landskapet präglas av skog med inslag av betesmark och åker. Någon nämnvärd industri har inte funnits i socknen, utom en del inom trävarubranschen och inom sedvanlig livsmedelshandling. Fornlämningar i form av ett 10-tal gravfält är främst koncentrerade till krön och sluttningar av moränryggar, ett av de större återfinns ca 400 m sydost om kyrkan och består av ett fyrtiotal enskilda mindre gravhögar. Frinnaryd nämns första gången omkring 1300 som "Frinnarydhum" vilket härleds ur mansnamnet "Frinne" och ändelsen "-ryd" som talar om en röjd plats.

Kyrkomiljön

Frinnaryds kyrka ligger i kyrkbyn med samma namn. Kyrkbyn ligger på krönet av en ås med öppen odlingsmark runtomkring. Till kyrkbyn hör även prästgården från omkring år 1800 som ligger 200 meter sydost om kyrkan, denna om- och tillbyggdes på 1880-talet. Frinnaryds gamla byskola ligger i byns östra utkant, och uppfördes 1880. Kyrkbyn ligger utmed vägen mellan Aneby och Linderås, tidigare gick denna genom byn direkt öster om kyrkan, men idag har vägen flyttats österut utanför byn. Kyrkan ligger omgiven av en kyrkogård som inramas av en stenmur. Kyrkogården utvidgades mot norr under 1960-talet och vid detta tillfälle uppfördes även ett bårhus. Väster om kyrkan ligger församlingshemmet, norr om ligger jordbruksmark, i öster kyrkbyn och söder om ligger en parkeringsplats för kyrkobesökarna.

Kyrkobyggnadshistorik

Frinnaryds kyrka uppfördes under tidig medeltid, troligen under 1200-talet. Kyrkan uppfördes av gråsten med kor och absid, ett litet fönster i södra muren och ett i absiden. Under 1300-talet tillkom sakristian mot norr. 1659 drabbades kyrkan av ett blixtnedslag som förvandlade kyrkan till en ruin – men en del inventarier kunde räddas och murarna stod kvar efter branden. Kyrkan återuppfördes på de gamla murarna direkt efteråt. Taket välades och fick bland annat ett tidstypiskt takmåleri med Gud i en mittplacerad sol och evangelisterna placerade i hörnen. Kortaket försågs med måleri föreställande Jesu dop i Jordan, delar av denna bemålning finns kvar på brädor i det nuvarande kortaket. 1693 uppfördes läktare på norra och västra sidan. 1763 målas interiören, vilket utfördes av mästare Petrus Wadsten från Eksjö. 1858 byggs kyrkan om och kyrkorummet förlängs åt väster med 6,2 meter. Nya fönsteröppningar tas upp i norra muren och i södra muren förstoras befintliga fönster. Det plana trätaket putsas invändigt. I samband med ombyggnaden tillkommer även kyrkans orgel, tillverkad av Erik Nordström 1858 med åtta stämmor. Efter ombyggnaden uppfördes ett västtorn efter ritningar av Hugo Hammarskjöld 1889, och klockstapeln söder om koret rivs. Inför tornbygget utvidgas kyrkogården åt väster med 15 meter för att lämna plats åt bygget. Efter detta har kyrkan i stort sett utseende den har idag. 1926 tillkom en glasmålning i koret föreställande den uppståndne Kristus. Året efteråt genomfördes en omfattande invändig ommålning under ledning av Göran Pauli som främst syftade till att liva upp den dåvarande dämpade färgskalan. Detta ledde till ny färgsättning som huvudsakligen gick i gult och grönt, anpassat efter det nya korfönstret. Nästa stora renovering genomfördes 1968-69, till en början under ledning av Erik Lundgren och efter dennes bortgång slutfördes den av kollegan Uno Söderberg. Renoveringen innebar att det gamla brädgolvet ersattes av ett nytt kalkstensgolv med värme, ny bänkinredning, invändig omputsning, det

putsade kortaket ersattes med en träplafond, nytt altare mm. Efter 1969 års renovering har kyrkan i princip enbart varit föremål för underhållsåtgärder, senast 1994 då spåntaket tjärades om och även byttes ut på sakristian. 2002 installerades ett nytt värmesystem baserat på bergvärme.

Kyrkobyggnaden

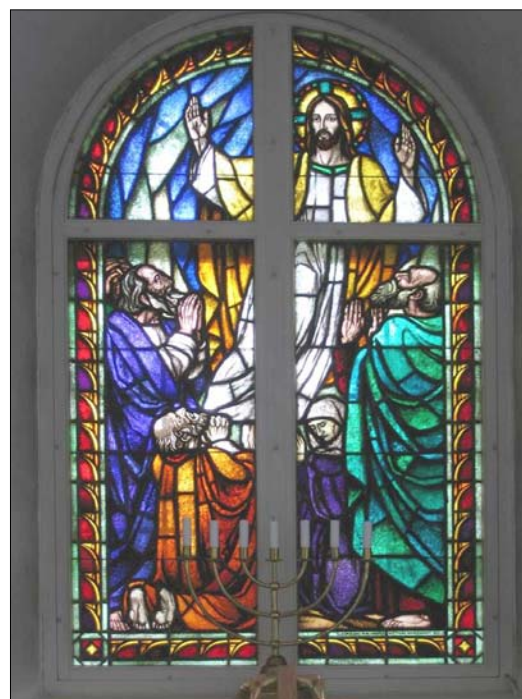
Frinnaryds kyrka är uppförd på resterna av den medeltida kyrkan som troligen byggdes under 1200-talet. Kyrkan är en enskeppig kyrka med smalare kor och rund absid i öster. Sakristian är tillbyggd på norra sidan om koret, och troligen tillkommen under 1300-talet. Kyrkan har ett västtorn med vapenhus i bottenvåning och huvudentré på västra sidan.

Fasaderna är putsade i vit spritputs, medan tornets bottenvåning, hörnor, listverk, omfattningar framhävs av en slätputs i samma vita nyans. Tornet vilar på en sockel av röd slät granit medan sockeln till de äldre delarna är spritputsad i grått. Artikuleringen är begränsad till de utsparade slätputsade partierna och till rundbågsfriser på tornet och under vindskivor. Den spetsiga tornspiran alluderar tidstypiskt på ett gotiskt torn och i bottenvåningen omfattas ingången av en portal med stiliserat romanskt rundbågemotiv. De historiserande dragen från 1880-talets slut är tydliga men ändå återhållsamt underordnade och främst tillämpade på tornet, varför resten av kyrkan ännu vittnar om andra betydelsefulla perioder från kyrkans historia.

Invändigt präglas kyrkan av den senaste stora renoveringen 1969 som leddes av Erik Lundberg. Restaureringen syftade från början främst till tekniska förbättringar men samtidigt fick kyrkan bland annat en modernistiskt gestaltad bänkinredning som präglar mycket av interiören. Väggar, valv och det segmentbågsvalvda taket är putsade och vitkalkade, golvet är lagt med kalkstenplattor och bänkinredningen är mot gångar och baksidor vitlaserade. I väggputsen finns inristade spår efter äldre fönster- och dörröppningar från den medeltida kyrkan. Predikstolen från 1700-talet och altarrundeln är målade i ljust grönt. Den gröna färgsättningen härrör från 1927 års restaurering då ett färgschema upprättades som utgick från den gröna färgen i korets glasmåleri. Altarring och predikstol är dock ommålade i senare tid, men

Koret och norra långsidan med sakristian från 1300-talet. Tornet har en tydlig prägel av sent 1800-tal med intresse för historiserande detaljer.

Glasmålning i koret föreställande Kristi uppståndelse, utförd av glasmålerifirman Puhl & Wagner i Berlin.

fortfarande utifrån detta schema. Den nuvarande färgsättningen är mer återhållsam med kalkvita väggar och tak, kalkstensgolv, och vitlaserade utsidor på bänkarna. Som kontrast är bänkarnas sitt- och ryggytor målade efter en varm rödbrun "höstlövsfärg" som Erik Lundberg fann vid en promenad på kyrkogården. Korets färgsättning präglas av glasmålningen med starka grundfärger, samt en mildare grön nyans mot blått respektive gult i altarrundel och kormatta. Det bemålade korfönstret bakom altaret föreställer Kristi uppståndelse och är utfört 1921 av glasmålerifirman Puhl & Wagner, Berlin. Fönstret var först ämnat för Väne Ryrs kyrka i Skara stift där det dock aldrig sattes upp. Altaret uppfördes vid restaureringen 1969 och är ritat av Erik Lundberg, så även altaret i sakristian. I likhet med nästan all arkitekturbunden inredning är även orgelfasaden och orgelläktaren ommålade i samband med restaureringen 1969. Orgelverket är därtill utbytt mot ett nytt, tillverkat av Gebrüder Jehmlich i Dresden 1969. Ett av få inventarier som inte ommålats är triumfkrucifixet från 1400-talet som hänger i triumfbågen. Dopfunten som anses samtida med kyrkans uppförande (första hälften av 1200-talet) fick en ny fot 1872 och cuppan höggs då också ren på sidorna.

Förutom murverk och takstol finns idag få äldre spår synliga i kyrkobyggnaden. Ursprungliga fönster- och dörröppningar på södra långshuvväggen har markerats med ristningar i relief i putsen. Delar av den ursprungliga putsen med fragment av kalkmåleri finns enbart bevarade under den nuvarande putsen i koret – dock är inget av detta synligt. I långhuset är all gammal puts borttagen och ersatt med ny, senast gjort 1969. Av äldre och icke synliga spår kan även gravkammaren under korgolvet räknas – en nytillverkad minneshäll minner idag om slkten Pistols gravplats där.

Predikstol från 1700-tal, den gröna färgsättningen återgår till ett färgschema som upprättades 1927, där det bemålade korfönstret användes som utgångspunkt.

Bänkinredning ritad av Erik Lundberg 1969, med ursprungligt måleri i laserande vitt, "höstlövsbrunt" och förgyllt kantlist på ryggarna.

Kulturhistorisk karakterisering och bedömning

Frinnaryds kyrka har en lång och skiftande historia som på olika sätt satt sina spår. Från 1200-talet framträder ännu det ursprungliga långhuset, koret och absiden som tydliga delar och utgör kärnan i kyrkan. Även dopfunten, om än hårt behandlad, hör till ursprungsinredningen från 1200-talet. Förstorade fönsteröppningar och takstolen med den branta sadeltakslutningen utgör tydliga vittnesmål om ändringar från 16- och 1700-tal medan tornet och rundbågsblinderingar vittnar om historiserande stildrag från det sena 1800-talet. Exteriören bär genom dessa skilda tidsavtryck spår om en lång och föränderlig historia.

Invändigt är spåren från kyrkans äldsta ursprung mindre exponerade, utan bildar istället grund för senare tiders tillägg. Nästan samtliga invändiga ytskikt härrör från 1969 då arkitekten Erik Lundberg ledde en omfattande renovering. Denna renovering gav kyrkans dess nuvarande karaktärsdrag i form av en modern interiör i samspel med de bevarade äldre inventarierna.

Arkitekten Erik Lundberg satte genom denna renovering stor prägel på kyrkans interiör. Renoveringen syftade till att förbättra en del tekniska brister och samla interiören till en helhet med mesta möjliga bevarande av de äldre inventarier och tydliggörande av olika skeden i kyrkans historia. De nya och tidstypiska tilläggen är utpräglade moderna och självständiga gentemot de äldre inventarierna. Bänkinredningen utgör stommen i den nya interiören, där också dörrparet mellan vapenhus och kyrkorum, orgelläktarens pelare och viss armatur ingår. Färgsättningen präglas av två klara färger; den varmröda bänkinredningen samt den pastellgröna bemålningen av predikstol och altarrundel. Dessa framträder mot den neutrala grund som kalkstensgolv samt kalkmålade väggar och tak utgör. Det bemålade korfönstret som är det enda bestående tillägget från 1926 års restaurering utgör ett färgmässigt centrum bakom altaret, och har tidigare varit utgångspunkt för färgsättningsprogram i kyrkan.

Frinnaryds kyrka berättar genom sina förändringar om olika betydelsefulla perioder i kyrkans historia. Äldre föremål tagna ur bruk och förvarade i kyrkan eller på annan plats är också värdefulla i denna berättelsen om användandet i äldre tid. Idag präglas den av en modernistiskt medveten gestaltning av hög klass som även låter den äldre inredningen och arkitekturen framträda på ett respektfullt sätt. Av den äldre inredningen framstår triumfkrucifixet från 1400-talet och den nyklassicistiska predikstolen som extra värdefulla. Dessutom har samlingen av äldre föremål och inventarier i tornkammaren ett stort värde genom den historia som därigenom berättas.

Sammanfattning

- Kyrkan präglas av ett långt historiskt bruk med successiva förändringar. I exteriören framträder långhus, kor och absid som tydliga medeltida volymer, de stora fönstren berättar om efterreformatoriska förändringar medan det sena 1800-talets torn berättar om ett historiserande intresse för medeltid och renässans. Sammantaget utgör den ett representativt exempel på en landsortskyrka som i måttfull omfattning följt med sin tids behov av förändringar och möjligheter att lösa dessa.
- Kyrkorummet är välbevarat i det skick som Erik Lundberg 1969 gestaltade interiören till.
- Kyrkorummet präglas av tydliggjorda tidsskikt från klassicism (altarrundel och predikstol) och modernism (främst bänkinredning) mot en gemensam och neutral bakgrund som utgörs av de vitkalkade medeltida rummen.
- Den modernistiska renoveringen 1969 har ett konstnärligt och arkitektoniskt värde.
- Kyrkans främsta kulturhistoriska värde ligger i den historia som den genom sina förändringar berättar. Äldre föremål tagna ur bruk och som förvaras på annan plats i kyrkan är också viktiga för berättelsen om kyrkans användande under olika tider.

Kyrkans interiör mot öster. Brädgolv, nygotiskt influerade bänkgavlar och dekormåleri på väggar och runt fönsteröppningar. Foto: P G Vejde 1910, ATA.

2004 års interiör med kalkstensgolv, modernistiska bänkar, vitkalkade väggar och tak. Korfönstret har fått en mer framhävd betydelse genom övriga rummets betonade enkelhet.

Händelsehistorik

- 1200-talet Nybyggnad – kyrkan i sin helhet. En medeltida kyrka uppförs under 1200-talet på platsen för den nuvarande. (Hederström, 1994) Kyrkan var uppförd av gråsten med kor och absid, fönstren i sydmuren var små och högt sittande, norra muren saknade helt fönster.
- 1300-talet Nybyggnad – sakristia. (Byggnadsregistret)
- 1659 Brand – delvis förstörd. Blixtnedslag ledde till brand. Allt av trä förstördes, murar stod kvar och inventarier kunde räddas. Ny inredning. Takmåleri i långhuset föreställande Gud i en sol i mitten och evangelisterna i takets fyra hörn. Måleriet i kortaket återgav en scen från Jesu dop i Jordan. Målningsrester lär finns kvar under nuvarande takputs och träplafond. (*Frinnaryds kyrkas historia*)
- 1693 Ändring – ombyggnad, interiör. Läktare i väst och norr uppfördes. (*Frinnaryds kyrkas historia*)

-
- 1744 Arkitekturbunden utsmyckning – måleri/interiör. Hela kyrkan och dess inredning målades av Petrus Wadsten från Eksjö, liksom dekorationer på predikstolen och läktarbröstningarna. (*Frinnaryds kyrkas historia*)
- 1763 Arkitekturbunden utsmyckning – måleri, interiör. Kortaket målas med motiv ur Jesu dop i Jordan, av mästern Petrus Wadsten, Eksjö. (*Frinnaryds kyrkas historia, ATA*)
- 1858 Fast inredning – orgel. Orgel uppfördes av orgelbyggaren Erik Nordström i Flisby, med åtta stämmor. (*Frinnaryds kyrkas historia*)
- 1858 Ändring – ombyggnad. Västmuren revs och kyrkorummet förlängs 6,2 meter åt väster. Vapenhus av trä byggdes över den nya huvudingången i väster. Två fönster på hög höjd släppte in ljus. Nya fönster togs upp på norra sidan i kyrkan och de södra fönsteröppningarna förstörades. Bräddtak putsades invändigt. (*Frinnaryds kyrkas historia*)
- 1863 Fast inredning – orgel. Orgel uppfördes av orgelbyggaren Sven Nordström i N Solberga, med åtta stämmor. (Motsägelsefull uppgift från Östgöta Correspondenten 19 november 1969)
- 1888 Nybyggnad – torn. Den gamla klockstapeln av trä placerat vid kyrkans kor ersätts av ett torn av sten i väster, kyrkogården utvidgas inför bygget med 15 meter mot väster för att få plats med tornet. Tornet fick fönster med gjutjärnsbågar. Ritningar uppgjordes av Hugo Hammarskjöld, Tuna i Kalmar län. (*Frinnaryds kyrkas historia*)
- Ändring – ombyggnad. En bräddvägg under läktaren togs bort och ersattes av pelare och samtidigt lades nytt golv. Även koret fick nytt golv, sakristians golv grävdes ut och golvet förbättrades. Ett fönster togs upp i norra väggen i sakristian, östra fönstret utvidgades och det gamla järngallret ersattes av en fönsterbåge av gjutjärn. Fönsterbänkar av granit. (*Frinnaryds kyrkas historia*)
- 1892 Teknisk installation. Tornur installeras. (*Våra kyrkor och griftegårdar...*)
- 1899 Ändring/ombyggnad. Kyrkan genomgick en ”lika genomgående som välbehövlig restauration”. Troligen är det vid denna renovering som väggar, valv och fönsteröppningar dekormålades, ett nytt korfönster med färgade glas sätts på plats, ny bänkinredning etc. (*Våra kyrkor och griftegårdar...*)
- 1922 Fast inredning – altarpupp. Altaret försågs med ett triumfkrucifix från 1400-talet som förvarats på tornvinden. (ATA)
- 1926 Fast inredning – glasmålning. Glasmålning föreställande den uppståndna Kristus sattes in i korfönstret. Fönstret gjordes 1921 och var ursprungligen avsett för Wäne-Ryrs kyrka i Älvsborgs län. Det är gjort av glasmålerifirman Puhl & Wagner, Gottfried Heinersdorff, Berlin-Treptow. (ATA)
- 1926-27 Vård/underhåll – målningsarbeten, interiör. Göran Pauli beskriver interiören 1926 som ”gråtråkig” med enda färginslag i form av bänkarnas ekådring. Han öns-

---

kade då ta den gröna färgen i det nyinsatta korfönstret som utgångspunkt för ett nytt färgschema. Väggar i långhus, vapenhus och kor fick en vitgul ton, koret stänkmålas därtill i mörkare gul färg. Nedre delen av långhusets väggar målas i mörkare färg i ton med bänkarna och i höjd med dessas gavlar. Taket i långhuset målas i blåvit ton, taklist i vitt, korabsiden kalkas i gröna toner med draperimotiv, förgylld målning i absidfönstrets smyg, fönstersmygar i långhuset dekormålas med fältindelning, altarring målas i grått, vitt och marmoreras i ljust grönt, predikstol i grått och vitt, bänkarna i grått, vitt och blågrå marmorering. Orgelfasad och läktarbröstningar målades i ljusgrått, vitt och ljusgrön marmorering. Inför måleriet knackades föregående oljemålad puts bort och konstaterades att äldre putslager inte fanns bevarade därunder, utom i absiden som hade spår av kalkmåleri runt bland annat en fönsteröppning på södra väggen. Kalkmålningarna bevarades och överkalkades. Johannes Dahl och Göran Pauli. (ATA)

Ändring – ombyggnad, interiör. Korgolvet höjs ett steg innanför altarringen, byte av kamin, rökrör bilas in i murväggen, bänkarnas gavlar förenklas, korbänk uppföres vid norra korväggen, taklist borthugges i koret liksom takrosett som ersättes med sexuddig stjärna i trä, predikstolens ljudtak sänkes, krucifix hängs upp på norra väggen i långhuset, ändring av taket i vapenhuset och trappväggen. Inför rökrörets inbilning kontrollerades eventuell kvarvarande puts med målningsrester och konstaterades då att nästan all gammal puts utom i absiden huggits bort tidigare. Johannes Dahl och Göran Pauli. (ATA)

- 1937   Teknisk installation – värme. Ny värmeanläggning med lågtrycksånga, skorsten inbilad i muren. (ATA)
- 1948   Ändring – ombyggnad. Orgelverk byggs om, utfört av Lindgren. (Carlsson, 1973)
- 1966-69   Ändring – restaurering. Ny anläggning för elektrisk uppvärmning. Det gamla brädgolvet ersätts av ett stengolv med golvvärme, nytt golv i sakristia. Fönster i norra sakristieväggen muras igen och anordnande av skåp i fönsternischen. Tornet blästras utvändigt, invändig borttagning av putsytor och omkalkning. Korets putsade tak ersätts med en träplafond. Vindfång byggs under läktare med plats för städ- och elutrymmen. Nya fönstersnickerier, nytt gjutjärnsfönster i vapenhuset. Golvet bakom altarringen sänks, altarringen likaså. Nya elinstallationer och armaturer. Predikstolen sänkt och baldakinen borttagen, flyttad ut mot koret under triumfbågen. Äldre snickerier ommålas med oljelasyr och äggtempera enligt 1927 år färgschema. Ny isolering på vinden. Nytt fäste till tornspiran. Takplåt lagas och byts delvis ut. Arkitekt Erik Lundberg / Uno Söderberg. (ATA)
- 1969   Fast inredning – altare. Nytt altarbord i sten uppförs, föregångaren beskrivs som ”konstlös trälåda”. Arkitekt Erik Lundberg. (ATA)
- 1969   Fast inredning – bänkinredning. Ny bänkinredning utformad av Erik Lundberg och Uno Söderblom, målat i ”höstlövsbrunt” och trävitt. Erik Lundbergs sista verk innan han dog. (ATA)
- 1969   Ändring – ombyggnad. Orgelverket byttes ut, sex stämmor tillvaratogs från den gamla Nordströrmorgeln. Orgelfasaden ändrades ej men flyttades fram en halv

---

meter. Orgelbyggare: Gebrüder Jehmlich i Dresden. (SmålandsTidningen 22 november 1969)

- 1969 Konservatorsarbeten. Originalfärg på krucifixet rengöres, omretuschering mm. Ragnar Flood, Linköping. (JLM)
- 1979 Ändring – ombyggnad, interiör. Predikstolen flyttas tillbaka till sydöstra hörnet, sänks något och baldakin och underrede återmonteras. (ATA)
- 1994 Vård/underhåll – takomläggning. Kyrkans takläggning av helsågad ekspån renborstas, ilagas och tjäras med ren trätjära. Byte av nockavtäckning, vindskivor, nytt virke av kärnfuru. Sakristians tak omlägges helt med ny ekspån. Översyn av plåtarbeten. (JLM)
- 2000 Konservatorsarbeten. Mässhake från Ersta kyrkotextil, 1927, tvättas, lagas och fodret byts ut. (JLST)
- 2002 Teknisk installation – värme. Nytt värmesystem med bergvärme och vattenburna radiatorer. (JLST)

Källhänvisningar

Arkiv

Jönköpings läns museums arkiv. (JLM)

Länsstyrelsen i Jönköpings läns arkiv. (JLST)

Antikvarisk topografiska arkivet, Stockholm, genom kopior i länsstyrelsens arkiv. (ATA)

Litteratur

Björkman, Sten, mfl (red.), *Svenska gods och gårdar. del XXV, Småland: Jönköpings län (östra delen)*, Uddevalla 1941.

Carlsson, Sten L., *Sveriges kyrkorglar*, Lund 1973.

Erixon, Sigurd, mfl, (red.) *Sveriges bebyggelse : statistisk-topografisk beskrivning över Sveriges städer och landsbygd. Landsbygden. Jönköpings län, del III*, Uddevalla 1952

Frinnaryds kyrkas historia, osignerad och odaterad skrift på fyra sidor i Länsstyrelsens arkiv.

Hederström, Christine, *Värdefulla byggnader och miljöer i Aneby kommun*, Aneby 1994

Våra kyrkor och griftegårdar i ord och bild, del IV, utgiven av Eksjö-Nässjö och Sävsjötidningen, Eksjö 1930.

Tekniska och administrativa uppgifter

Jönköpings läns museums dnr: B101/03
Beställare: .....Linköping stift
Fastighetsägare: .....Aneby kyrkliga samfällighet
Rapportansvarig: .....Jonas Haas
Foto: .....Jonas Haas
Län: .....Jönköpings län
Kommun: .....Aneby kommun
Socken: .....Frinnaryd socken
Fastighetsbeteckning: .....Aneby Frinnaryd 24:1
Belägenhet: .....Ekonomiska kartans blad Frinnaryd 7E 4i, 1990

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv

---